

նոյն յաջողութիւնը չունեցաւ ընդդէմ
կաթողիկէներուն: Քոլոնիայի, Պրեզլաւի
և Միւնխի ծիրանաւորները ընդդիմացան
անոնց և Փաթերպոնի արքեպիսկոպոսը
բացայայտօրէն արտայայտուեցաւ. «Գեր-
ման նոր եկեղեցի մը հաստատել կ'ուզեն,
ըսաւ ան, զատ Հռովմէական կաթողիկէ
եկեղեցիէն. այս պարագային փշազարդ
խաչն է Քրիստոսի խաչին դէմ պատե-
րագմի նշանը: Հետեւաբար կաթողիկէ-
ները չեն կրնար համաձայնիլ «նազի»

ներուն և իրենց արգիլուած է մասնակցիլ
անոնց մինչեւ այն ատեն որ պաշտպանեն
բարոյական և քաղաքական գաղափարներ,
որոնք հակառակ են կաթողիկէ վարդա-
պետութեան »:

Հիդլեր Բայխսթալի բացման ճառով
կեդրոնի խումբերուն ամէն ապահովու-
թիւն տուաւ, ուստի Մարտ 28ին՝ եպիս-
կոպոսները Ֆուլտայի մէջ մեղմացուցին
իրենց խիստ արգելքները:

ԲԵՆԼՅԱՐԻՆՈՅ

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Արդի տնտեսական տագնապին՝ երեւան
ելան երկու զխաւոր ընկերային հոսանք-
ներ, որոնք զիրար կը խաչաձեւեն որոշ
կերպով, մին ազգայնականութիւնը՝ մի-
տելով կեդրոնացնել իր բոլոր ոյժը կազ-
մակերպելու համար սեփական տնտեսա-
կանութիւն՝ առանց նկատի առնելու ուրիշ
ազգերու շահերը, և միւսը միջազգայնա-
կանութիւնը՝ գործելով համաշխարհային
ասպարէզին մէջ և ձուլելով բոլոր ժո-
ղովուրդներու շահը:

Ազգայնականութիւնը կ'առաջարկէ
մաքսային պարիսպներով շրջապատել իր
երկիրը, արգիլելով օտար արտադրու-
թեանց մուտքը, քաջալերելու համար ազ-
գային ճարտարարուեստն ու արտադրու-
թիւնները: Մինչդեռ միջազգայնականու-
թիւնը կը մերժէ ճանչնալ սահմանազուլի
և կը յայտարարէ քաղաքացիական հա-
ւասար իրաւունք բոլոր մարդոց, ինչ ազգի
ալ որ պատկանին անոնք:

Ընկերվարական տեսակէտով անհատ
մը պէտք է աշխատի բոլոր ընկերութեան
համար և ընկերութիւնը մէկ անհատին
համար, ինչ որ կը նշանակէ թէ ամէն
ոք աշխատելու է ընդհանուր շահին հա-
մար, առանց մտահոգուելու իր անձնական
շահով, որովհետեւ անիկա անպատճառ
պիտի ծնի ընդհանուրին շահէն:

Ազգայնական տեսակէտով՝ անհատ մը

պէտք է աշխատի իր շահին համար, ա-
ռանց մոռնալու իր ազգային շահը:

Այսօր սակայն անկարելի է ազգայնա-
կան եռապաշտ քաղաքականութիւն մը
յառաջ տանիլ առանց մտահոգուելու միւս
ազգերու վիճակով: Պ. Պրիւնիկ — Գերմա-
նիոյ նախկին կառավարիչը — դեռ շատ չե-
ղաւ որ պարտապահանջ երկիրներէն պայ-
մանաժամ խնդրած էր իր պատերազմական
տուգանքին վճարման համար: Պարտա-
պահանջ երկիրները նկատելով որ այդ
պայմանաժամը չընդհանրէ կը նշանակէ հա-
մայնավարական ձկտումներուն լայնօրէն
դուռ բանալ, ստիպուեցան համաձայնիլ:
Ասիկա կը նշանակէ թէ ազգի մը կացու-
թիւնը անջատ ըլլալէ հետո է և հետե-
ւաբար միջազգային կապակցութիւններ և
առնչութիւններ ունի:

Ազգայնականութեան և միջազգայնա-
կանութեան երեւոյթը աւելի յատկանշա-
կան դարձաւ Գերմանիոյ մէջ, ուր ըն-
կերվարական կուսակցութիւնը 12 միլիոնի
չափ համախոհներով, որ կէս ազգային և
կէս միջազգային ուղղութիւն ունէր՝ զրեթէ
քայքայուեցաւ: Հիդլեր իր ազգայնական
սկզբունքներով ընկերվարութեան մէկ մա-
սը իրեն քաշեց, և թիւման, համայնա-
վարներու պետը՝ միւս մասը իր շարքե-
րուն մէջ անցուց: 12 միլիոն ընկերվար
համախոհներէ՝ այսօր կը մնայ հազիւ 7ը:

Ընկերվարական կուսակցութեան քայ-
քայումը իր ուղղութեան արդիւնքն էր:
Հիդլեր, ազգայնական ընկերվարականե-
րու պետը, որ իր կուսակցութիւնը հիմնեց
1926ին՝ այսօր 13 միլիոն համախոհներ
ունի, իսկ համայնավարութիւնը երեք
տարուան մէջ 2 միլիոնէն բարձրացաւ 6
միլիոնի:

Այս օրինակը յստակօրէն կը պարզէ
մեր աչքին առջեւ թէ՛ ինչպէս երկու
որոշ և խաչաձեւող ուղղութեան կը բաժ-
նուի ընկերութիւնը, ազգայնական և միջ-
ազգայնական:

Ազգայնականութիւն կամ միջազգայ-
նականութիւն՝ արդիւնք են տնտեսական
դրութեան: Բոլոր դրամատիրական եր-
կիրներու մէջ գոյութիւն ունի ազգայնակա-
նութիւնը, իսկ միջազգայնականութիւնը՝
Սովիետական երկիրներու մէջ: Առաջին-
ները ունին իրր տնտեսական կարգուսարք
անհատական սեփականութիւնն ու արտա-
դրութեան անիշխանականութիւնն, իսկ
երկրորդները՝ կը միտին ջնջել անհատա-
կան սեփականութիւնն և պետականացնել
արտադրութեան կարողութիւնը:

Մինչդեռ դրամատիրական երկիրներու
մէջ ազգայնականութիւնը ազգամոլութեան

կը փոխուի, անոր կողքին օրէ օր կը
մեծնան միջազգայնական սկզբունքները:

Ամերիկայի մէջ անգործները « քաղցի
արշաւին » (marche de faim) հրացան-
ներով ցրուած են: Զուիցերիոյ մէջ, 8
Նոյեմբերին, միջազգային հանգամանքով
ցոյցի մը առթիւ, փոխանակ բանակը
ցրուելու ամբոխը՝ կը միանայ անոնց:
Պելճիքայի մէջ համայնավարները գետին
կը գրաւեն: Սպանիոյ մէջ ընկերվարա-
կանները կառավարութիւնը ձեռք կ'առ-
նեն: Քիլիի մէջ կառավարութիւններ կը
յաջորդեն իրարու՝ օր մը միջազգայնական
և օր մը թունդ ազգայնական:

Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Յունաստանի
մէջ համայնավարութիւնը կը ծաւալի, եւն:

Այս երկու ուղղութեանց մէջ դիտուած
նպատակը հասկնալ դժուար չէ, երբ ըսեմ
թէ ազգայնականութիւնը կը ջանայ գոր-
ծել անհատապէս և իր ոյժին մէկ մասը
վատնելով ուրիշ ազգերու դէմ, երբ իր
շահը այդպէս պահանջէ, իսկ միջազգայ-
նականութիւնը ազգերու գաղափարական
և սկզբունքային զինակցութեան ու ձուլումն
է, ուր ամէնը կը գործեն մէկ ճակատի
վրայ, մէկ ուղղութեամբ, առանց չէզոքա-
ցնելու իրարու ուժը:

Յ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

ՄԵԶՄԷ ԱՆԴԱՐՁ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐ

ԱԻԵՏԻՔ ՍԱՀԱԿԵԱՆ, Հայաստանի անդրա-
նիկ խորհրդարանի նախագահ 1918 -
1924, որ Հայաստանի խորհրդայնացու-
մէն յետոյ թաւրիզ ապաստանած էր և
անկից անցած Պէյրութ. վախճանեցաւ
Ապրիլ 18ին՝ ուղեղային կաթուածի մը
հետեւանքով: Ծնած էր 1863ին: Թիֆլի-
սի և Շուշիի մէջ կատարելէն վերջ իր
երկրորդական ուսումները՝ յաճախեց Մոս-
կուայի և Փեթրոսքայի ճեմարանը, և
վկայուած էր որպէս հոգաբորձ, երկրա-

չափ: Գտաւ անձանթ միջատ մը որ իր
անունը կը կրէ: Հիմնադիրներէն է Հ. Յ.
Դաշնակցութեան: Ազնիւ, պարկեշտ եւ
սիրուած դէմք մըն էր:

ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ, անդամ Հ. Յ. Դաշնակ-
ցութեան Եւր. կեդր. կոմիտէին, Նահա-
տակ Գրագէտներու Բարեկամներու և Հայ
Գրողներու Ընկերակցութեան, բնիկ Վա-
նեցի, տաս տարեկ է վեր ի Փարիզ, կը
վախճանէր Ապրիլ 27ի առաւօտը: Սիր-

ուած անուն մ'էր, և ունի գրական ան-
տիպ գործեր, զորս պիտի հրատարակէ
Նահ. Գր. Բար. Ընկերակցութիւնը յա-
յաւերժացնելու համար հանգուցեալին յի-
շատակը:

ՓՐՈՅ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆՃԵԱՆ ՎԱԽ-
ճանաձ է **Չատկի օրը:** « Tribune de
Genève » իր 20 Ապրիլ թուին մէջ կը
գրէ. « Չատկի օրը հիւանդանոցին մէջ
մեռաւ նշանակելի անձ մը որ իր լաւ
օրերն էր ունեցած: Ունճեան, հայազգի,
մեծ միտք մըն էր և անսայթաք կը խօ-
սէր վեցեակ մը արեւելեան լեզուներ:

Փրոֆ. Յ. Ունճեան երկար տարիներ
աշխատած է Օսմանեան Արտաքին գոր-
ծոց նախարարութեան մէջ՝ Տատեանի
օրով. Երևա. Թուրքերու յեղափոխութե-
նէն վերջն է որ կ'անցնի արտասահման
և հոն կ'անցնէ զրկանքի կեանք մը,
տալով միշտ ինքզինքը իր նախասիրած
ուսումնական նիւթերուն:

Երկար տարիներ է ի վեր ժընելի մէջ
կ'ապրէր չքաւորութեան մէջ, հոս ու հոն
բանախօսութիւններ ընելով՝ զորս կը հա-
նէր իր հարուստ պաշարէն: Աքանջելի
մարդ մ'էր, ոսկի սիրտ մը: Քիչ ժամանակ
առաջ իր որդին կորսնցուց Մեքսիկայի մէջ,
միակ յոյսը իր զառամած օրերուն: Այդ
մահը ալ աւելի դառնացուցած էր իր ծե-

րութիւնը, այնպէս որ մահը իրեն համար
ազատութիւն մ'եղաւ: Նա սիրուած էր
այն անձերէն՝ որոնք իրեն հետ մտերմօրէն
ապրած էին»:

Այսչափ՝ տեղական լրագիրը, որուն
հետ չեմ մոռնար յիշել Օր. Alice Os-
termann-ի մէկ նամակը, ուր ան յետ
գուժելու յիշեալին մահը, թախանձագին
կ'ըսէր. « Մեծապէս երախտապարտ պիտի
մնամ Ձեզի եթէ Ձեր թերթին մէջ քանի
մը տողով իր մահազոյր ղնէք. Պրն. Ուն-
ճեան միշտ լի էր զմայլանքով, և հա-
ւատարիմ բարի յիշատակներուն Ձեր Ս.
Ղազարու վանքին, որ աստղն էր իր
վշտալից կեանքին »:

Օտարներու այսքան ազնիւ զգացումնե-
րուն քով պակաս չեն մնար մերիններն
ալ, և մենք զիտակ ենք իսկապէս այն
անձուկ սիրոյն որով կ'ապուած էր նա
մեր Միւթարեան Տան, և արդէն ժամա-
նակ մը, 90 ական թուականներուն, եղած
է ուսուցիչ իրաւարանական գիտութեանց
մեր Քաղկեդոնի վարժարանին մէջ. և
այդ ճիւղի մասին երկասիրութիւն մ'ալ
հրատարակած է մեր տպարանէն 1903ին,
« Իրաւագիտական Ընդհ. սկզբունք. աշխ. »
չորս մասերու բաժնուած »:

Հանգիստ իր տառապեալ ոսկորներուն
և լոյս իր հոգւոյն և յաւիտենական եր-
ջանկութիւն:

ՀԱՆԳԻՍՏ ՀՈԳԻՈՅ ԳԵՐՊ. ՅՈՎՀ. ԳՈՒԶԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Վերջին պահուն բօծը կը գուժէ նաեւ մահը Արմի. Յովնանէս Եպս. Գուգեանի,
Առաջնորդ Կաթողիկէ Հայոց Եպիսկոպոսի: Տակաւին եւ ոչ իսկ վաթսրամեայ, բայց
սպառած իր ամբողջ կեանքը ժողովրդեան բարոյական եւ կրօնական օգտին նուիրած
ըլլալուն՝ առողջական հիւանդագին վիճակով, այսպէս շուտով կը քէ իր հօտը: Գերա-
պայծառը ծնած է 1875 Փետրուար 13ին եւ 1911էն ի վեր պետն էր Եպիսկոպոսի Հայ
Կաթողիկէ Առաջնորդարանին:

Հանգիստ եւ յաւիտենական երանացումն իր հոգւոյն:

ԽԻՐ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ

Պ. Արեւիկան. — ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿԱԶՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱԽԱՌՈՐՀՐԴԱՅԻՆ - ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆ-
ՆԵՐՈՒՄ (1 Յունուար 1914-1930). Պետհրատ. 1930-1, 8°, էջ 156, գինը՝ 1 ռ. 50 կ. կամ 75 սենթ.

Վ. Թերզիբաշեան. — ԳԻՐ ՈՒ ԱՐՈՒԵՍ (դէմքեր, երկեր, հարցեր) Լենինական, 1926, 8°,
էջ 112, գինը՝ 50 կ.

Քրաւեան Միման. — ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅ ՀՆԱԿԱԿՆԵՐ (Ծերուն թորգոմեան) Թիֆլիս,
1927, 8°, էջ 86, գինը՝ 50 կ.

Յակոբեան Յակոբ. — ԼԵՆԻՆԳՐԱԳԻԵԱՆ ՊՈԷՄ. Վրաստանի պետհրատ, Սախելգամի. Թի-
ֆլիս, 1931, 16°, էջ 32, գինը՝ 50 կ.

Սիւննեան Վարդան. — ՎԵՐԵԼՔԻՆ. Վրաստ. Պետհրատ. Թիֆլիս, 1929, 16°, էջ 32,
գինը՝ 15 կ.

Պողոսեան Հռիփսիմե. — ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Վր. Պետհրատ, Թիֆլիս, 1930, 16°,
էջ 32, գինը՝ 15 կ.

Սուրխաթեան. — ՅԵՏ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Ա. Պրոլետարական գրա-
կանութիւն. Հ. Ս. Խ. Հ. Պետհրատ. Թիֆլիս 1929, 8°, էջ 352, գինը՝ 3 ռ.

Ս. Յարութիւնեան, Խ. Այվազեան, Գ. Անդրեասեան (Կազմեցին). — ԴԱՍԱԳԻՐԲ ԼԵԶՈՒԻ և
գրականութեան. Զ. տարի. Պետական Ուսմանկ հրատ բաժին. Երևան, 1932, 8°, էջ 252, գինը՝
2 Գ. 50 կ. (16 մ.):

Սողոմոնեան Ե. (Կազմեց). — ԴԱՍԱԳԻՐԲ ԼԵԶՈՒԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ. Է տարի. (վերա-
կազմ. Բ. հրատ.) Պետհր. - Ուսմանկհրատբաժին, Երևան, 1932, 8°, էջ 282, գինը՝ 2 ռ. 75 կ.

Մարտիկ Գորկի. — ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ Ա. (էջ 130, 8°, գինը՝ 75 կ.). — Բ. (էջ 109, 8°,
գինը՝ 70 կ.): Խմբագրութեամբ Ստ. Զօրեանի. Պետհրատ. Երևան, 1928: — ՀԱՔԻԱԹՅՆԵՐ (ար-
տաւ. «Պայքար» չթթերթից. 1915-16). Խմբ. Սիմակի. Հ. Ս. Խ. Հ. Պետհրատ, Երևան, 1928,
8°, էջ 48, գինը՝ 25 կ.: — ԵՐԻՏԱՍԱՐԳ ԳՐՈՂԸ - ՄԱՐԴԸ. Խ. Ս. Հ. Մ. Ժող. կենդր. հրատ.
(Ազատ թղթ. Վ. Ա.) Մոսկուա, 1926, 16°, էջ 35, գինը՝ 15 կ.

Գ. Վ. Պրեխմով. — ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ. Գ. հատ. Թղթ. Գ. Սիմոնեանի և Գ. Մե-
հրաբեանի. Հ. Ս. Խ. Հ. Պետհրատ. Մոսկուա, 1926, 8°, էջ 468, գինը՝ 3 ռ. 50 կ.

Վ. Լանտե. — ՊՈԷՄ ԲԱՄԲԱԿԻ ՄԱՍԻՆ. (երգ հերոսային) Ազերնեշ. Բազու, 1932, 16°,
էջ 48, գինը՝ 404.

Կարաշով. — ԱՇՈՒՂՆԵՐ (Ռուսերէն - հայերէն). հայ պետհրատ. Մոսկուա 1929, 16°, էջ
40, գինը՝ 25 կ.

ԼՈՒՍԱԲԱՅ. գրական գեղար. ժող. վրաստ. Պետհր. Թիֆլիս, 1931, 8°, էջ 190, գինը՝ 3 ռ.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ. Գ. գիրք. Վրաստանի Պրոլետարոյների ասոցիացիա (Հայկական սեկցիա).
Սախելգամի, Թիֆլիս 1930, 8°, էջ 116, գինը՝ 1 ռ. 40 կ.

**Տոբզեմե Ի. Ս. — ԸՆՏԻՐ ԵՐԿԵՐ. Պատմութեան Ա. հատ. Թղթ. Ստ. Զօրեան. Պետ-
հրատ. Երևան, 1931, 8°, էջ 271, գինը՝ 2 ռ.**

Լալայեան Երուանդ. — ԴԱՄԲԱՆԵՐԻ պեղումներ Խորհրդային Հայաստանում, (Հ. Ս. Խ. Հ.
Լուսժողովրդատ. հրատ. Մեքսիկոյի Փոնդի). Երևան, 1931, էջ 240, գինը՝ 3 ռ.

Մանանդեան Յակոբ. — ԿՇԻՈՆԵՐԸ և չափերը հնագոյն հայ աղբիւրներում. (Հ. Ս. Խ. Հ.)
Լուս. Ժողովրդատ. հր. Մեք. Փոնդի). Երևան, 1930, էջ 141, գինը՝ 1 ռ. 50 կ.

ՈՒՂԵՅՈՅՑ. — Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդ. Հանրապետութեան. Պետհրատ.
Երևան, 1932, էջ 146, գինը՝ 75 կ.

ԹԵՐԹԵՐ

«Գրական գիրքերում» (1931) Ե. տարի. Երևան:

«Գարբնոց» (1922-1923) Թիֆլիս:

«Խորհրդային արուեստ» (1933). Բ. տարի. Երևան:

«Նոր Ուղի» (1930). Երևան:

